

Zbigniew Andres

Z działalności Komisji Historycznoliterackiej Towarzystwa Naukowego w Rzeszowie

---

Biuletyn Polonistyczny 23/1-2 (75-76), 260-264

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

pieśni ludowej oraz problematykę folkloru dziecięcego. Najwięcej prelekcji mają na swym koncie: prof. Dorota Simonides, która wygłasza odczyty również w innych regionach kraju i zagranicą; muzykolog dr Piotr Świerc oraz zmarły w tym roku dr Czesław Kurek.

Zbiory biblioteczne Oddziału nie są zbyt bogate (obejmują wyłącznie wydawnictwa ZG PTL i pozycje regionalne), jednak z racji ścisłej współpracy z Zakładem Folklorystyki Instytutu Filologii Polskiej WSP w Opolu członkowie PTL mogą korzystać z księgozbioru tej placówki.

Dr Janina Nijakowska

Z DZIAŁALNOŚCI KOMISJI HISTORYCZNLITERACKIEJ TOWARZYSTWA NAUKOWEGO W RZESZOWIE

(od r. 1972)

I. Komisja Historycznoliteracka, skupiająca w znacznej części pracowników środowiska naukowego Rzeszowa (WSP), środowiska nauczycielskiego i działaczy kulturalnych, liczy obecnie 20 członków, a praca jej koncentrowała się głównie wokół trzech podstawowych dziedzin: naukowo-badawczej, wydawniczej i popularyzatorskiej.

W działalności naukowej Komisja podejmowała równolegle zarówno problematykę dotyczącą tradycji literackich Polski południowo-wschodniej (teren województw: rzeszowskiego, krośnieńskiego, przemyskiego i tarnobrzeckiego), jak wykraczającą poza teren regionu, a dotyczącą spraw ogólnopolskich. Oprócz badań indywidualnych prowadzonych przez poszczególnych członków realizowane były także - często przy współudziale członków innych komisji, głównie Językoznawczej i Historycznej - badania kompleksowe nad zespołem pokrewnych problemów. Wyniki badań prezentowane były na sesjach naukowych i publikowane w wydawnictwach posesyjnych, w monograficznych pracach zbiorowych i indywidualnych oraz w redagowanych przez Wydział Nauk Humanistycznych i Społecznych Towarzystwa zeszytach "Prac Humanistycznych".

Zaznaczyć należy, iż w omawianym tu okresie kontynuowana była

współpraca z innymi środowiskami i placówkami naukowymi: z Oddziałem Krakowskim PAN, z Instytutami Filologii Polskiej UJ i WSP w Krakowie oraz z towarzystwami naukowymi i kulturalnymi, ogólnopolskimi i regionalnymi. Szczególnie bliska była współpraca z Katedrą Literatury i Języka Polskiego WSP w Rzeszowie, z Oddziałem Rzeszowskim Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza, z Rzeszowskim Towarzystwem Kultury, z wojewódzkimi i miejskimi domami kultury, dotycząca głównie przygotowywania sesji naukowych, działalności wydawniczej, akcji odczytowej.

Pracami Komisji od r. 1972 kierowała doc. dr hab. Eugenia Łoch, zaś od stycznia 1979 r. obowiązki te przejął dr Zbigniew Andres. Funkcję sekretarza Komisji sprawuje mgr Stanisław Kryński.

II. Komisja Historycznoliteracka kontynuowała rozpoczęte w poprzednich latach badania nad życiem kulturalnym Polski południowo-wschodniej oraz nad twórczością poetów i pisarzy związanych z regionem rzeszowskim. Ważną rolę w inspirowaniu, intensyfikowaniu i popularyzowaniu tych badań pełniły sesje naukowe i popularnonaukowe. W okresie od r. 1972 Komisja zorganizowała następujące sesje naukowe:

1. "Życie i twórczość Juliana Przybosa" (4 X 1972). Podjęto tu m.in. następujące problemy: związki poety z Rzeszowszczyzną; twórczość Słowackiego w ocenie i sztuce poetyckiej Przybosa; problemy folkloru w twórczości poety; Przyboś jako teoretyk poezji; "dynamika osobowości" w jego twórczości. Z referatami wystąpili na sesji członkowie Komisji oraz pracownicy naukowcy z UJ, UW, UŚl., Uł.: A. Sandauer, S. Jaworski, W.P. Szymański, E. Łoch, M. Tatara oraz językoznawcy: S. Reczek, T. Ampel.

2. "Twórczość Juliusza Żuławskiego na tle epoki" (24-25 IV 1974). W drugim dniu obrady toczyły się w Dębicy, mieście, w którym na miejscowym cmentarzu spoczywają prochy pisarza. Referaty mówiły o związkach pisarza z Rzeszowszczyzną, a także o takich problemach, jak: motywy poszukiwania w poezji Żuławskiego, problematyka i technika jego nowelistyki, historia w dramatach, utopia i historiozofia w jego poglądach, społeczne i filozoficzne poglądy w trylogii fantastycznej, technika

narracyjna trylogii księżycowej. Referaty wygłosili: Józef Nowakowski, E. Łoch, A. Żyga, S. Rogala, A. Gorenkowa, A. Stafiej, S. Kryński, J. Szurek.

3. "Jan August Kisielewski a problemy dramatu młodopolskiego" (22-23 IV 1977, Łańcut). Dwudniowe obrady poświęcono m.in. następującym problemom: geneza "Karykatur" Kisielewskiego, jego działalność krytycznoliteracka, zainteresowania teatrem japońskim, inscenizacje jego dramatów w teatrach krajów słowiańskich, a ponadto: dramaturgia Kazimierza Tetmajera, nieporozumienia wokół "Akropolis", sądy Peipera o teatrze młodopolskim. Z referatami wystąpili: S. Jaworski, E. Łoch, E. Miodońska-Brookes, M. Białota, J. Michalik, F. Ziejka, S. Mrazek, Z. Daraż, J. Szurek¹. Współorganizatorami tej sesji - obok placówek naukowych i kulturalnych - były Instytuty Filologii Polskiej UJ i WSP w Krakowie.

4. Komisja była także współorganizatorem sesji naukowej poświęconej twórczości Aleksandra Fredry, zwołanej w stulecie jego śmierci (19 i 20 IX 1976), która odbyła się z inicjatywy Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza i połączona była z krajowym zjazdem delegatów tego Towarzystwa.

Ponadto z okazji Międzynarodowego Roku Kobiet Komisja zorganizowała sesję popularnonaukową na temat: "Kobiety w przeszłości i teraźniejszości Rzeszowszczyzny" (3 XII 1975). Obok historyków literatury referaty wygłosili członkowie innych komisji Towarzystwa: Historycznej, Oświaty i Kultury, Nauk Społecznych, Pedagogicznej i Medycznej. Obrady miały charakter bardziej historyczno-socjologiczny niż historyczno-literacki.

Należy także wspomnieć o udziale członków Komisji w pracach Krakowskiego Oddziału PAN (w omawianym okresie wystąpili kilkakrotnie z referatami na posiedzeniach naukowych Oddziału i w jego wydawnictwach publikowali swoje prace) oraz o udziale w sympozjach organizowanych przez towarzystwa kulturalne działające w regionie. Szczególnie harmonijnie układała się współpraca z Towarzystwem Lasowiaków w Stalowej Woli i Stowarzyszeniem Miłośników Ziemi Niżańskiej: jej plonem były sesje poświęcone twórczości literackiej Stanisława Piętaka oraz

życiu i pracy naukowej profesora Michała Janika.

W najbliższym czasie planuje się sesję naukową na temat prozy Juliana Kawalca.

III. Materiały sesyj wzbogaciły wydawaną przez Komisję serię monografii poświęconych pisarzom związanym z regionem rzeszowskim. W omawianym okresie wydane zostały następujące publikacje tej serii: "Jan Wiktor, pisarz i społecznik". Zbiór szkiców i artykułów pod red. S. Fryciego, 1972; "Julian Przyboś. Życie i dzieło poetyckie". Zbiór artykułów i rozpraw pod red. S. Fryciego, 1976; "Jerzy Żuławski. Życie i twórczość". Referaty i materiały sesji naukowej pod red. E. Łoch, 1976. W druku znajduje się obecnie następny tom serii: "Jan August Kisielewski a problemy dramatu młodopolskiego", przygotowany pod red. E. Łoch. Opracowano także "Szkice o twórczości Jana Bolesława Ożoga".

Pokłosiem sesji zorganizowanej z okazji Międzynarodowego Roku Kobiet będzie publikacja pt. "Kobiety w przeszłości i teraźniejszości Rzeszowszczyzny" (w druku), w której obok artykułów historycznoliterackich znajdują się prace z dziedziny historii, socjologii, pedagogiki.

Oprócz wydawnictw zbiorowych ogłoszono także prace: A. Jagusztyna "Dzieje drukarstwa i księgarstwa w Rzeszowie w latach 1340-1939", 1975, i E. Łoch "Pierwiastki mityczne w opowiadaniach Jarosława Iwaszkiewicza", 1973. Przy współudziale Komisji ukazał się również zbiór reportaży "Na szpaltach i antenie", 1974. Ponadto wydane zostały "Prace Humanistyczne" nr 4 (1975) oraz nr 13 (1979), zawierające artykuły o tematyce historycznoliterackiej, a w przygotowaniu redakcyjnym znajduje się kolejny zeszyt tego czasopisma.

IV. Posiedzenia naukowe Komisji wiązały się najczęściej z prelekcjami bądź jej członków, bądź zaproszonych gości z Krakowa, Lublina i innych ośrodków. Odczyty wygłaszano także dla szerszego grona słuchaczy, często organizowano je przy współpracy placówek i towarzystw kulturalnych działających na terenie województw południowo-wschodnich. Ogółem wygłoszono 19 prelekcji na następujące tematy:

A. Przyboś, Moje wspomnienia o Julianie Przybosiu; H. Markiewicz, Rzut oka na współczesną teorię badań zagranicą; M. Stępień,

Życie literackie w Polsce w latach 1945-1970; I. Opacki, Śpiew z po-
żogi w poezji Krzysztofa Kamila Baczyńskiego; P. Żbikowski, Klasy-
cyzm postaniszawski; J. Starnawski, Praca wydawcy; Jan Nowakow-
ski, Persefona i Charon. (Z młodopolskich dziejów motywu mitycznego);
J. Starnawski, Dorobek edytorski Polski Ludowej; Józef Nowakowski,
Mitowe powieściopisarstwo Tadeusza Germana; S. Burkot, Od Różewi-
cza do Kornhausera; T. Weiss, Przybyszewski jako redaktor "Życia";
S. Burkot, O pojęciu pokolenia raz jeszcze; S. Burkot, Wpływ psycho-
analizy na literaturę polską; M. Stępień, Główne potrzeby badań nad
literaturą współczesną; S. Jaworski, Między awangardą a nadrealizmem.
Główne kierunki w poezji polskiej lat trzydziestych; Z. Uryga, Z pro-
blemów recepcji utworów lirycznych w szkole; F. Ziejka, Literackie
przyjaźnie Orkana; M. Stępień, Problemy kultury polskiej w Stanach
Zjednoczonych. (Na podstawie kontaktów z Polonią); S. Jaworski, Kate-
goria czasu w badaniach literackich.

Organizowane przez Komisję odczyty poruszały więc obok proble-
mów dotyczących historii literatury także tematy teoretycznoliterackie
oraz - adresowane przede wszystkim do środowiska nauczycieli-polo-
nistów i studentów przygotowujących się do tego zawodu - dotyczące
dydaktyki szkoły średniej. Prelegentami, jak widać z powyższego zesta-
wienia, byli w znacznym procencie goście zapraszani z naukowego śro-
dowiska krakowskiego, z którym Komisja w dalszym ciągu zamierza utrzy-
mywać ściśle kontakty.

Dr Zbigniew Andres

**DZIAŁALNOŚĆ TOWARZYSTWA NAUKOWEGO W TORUNIU
w zakresie badań nad literaturą polską
i popularyzacji wiedzy o literaturze**

Działalność Towarzystwa Naukowego w Toruniu w wymienionym w ty-
tule zakresie prowadzona jest na Wydziale Filologiczno-Filozoficznym